

З М І С Т

СУСПІЛЬСТВО Й СУЧАСНА СОЦІАЛЬНА ПАРАДИГМА	4
<i>Терновець О. М.</i> СИРІТСТВО ЯК СОЦІАЛЬНА ПРОБЛЕМА	4
<i>Постолук Г. І.</i> ГЕНЕЗА СОЦІАЛЬНИХ СЛУЖБ ПРОФІЛАКТИКИ ВІДМОВ МАТЕРІВ ВІД НЕМОВЛЯТ В УКРАЇНІ	11
СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА РОБОТА З ДІТЬМИ ТА МОЛОДДЮ	21
<i>Юрків Я. І.</i> СУТНІСТЬ ТА СПЕЦИФІКА СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ З ОБМЕЖЕНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ	21
<i>Сас О. О.</i> ЖИТТЄВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ДІТЕЙ 6 – 7-РІЧНОГО ВІКУ: АНАЛІЗ НАУКОВИХ ДЖЕРЕЛ	29
<i>Чернуха Н. М., Рогач З. І.</i> СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ БЕРЕЖЛИВОГО СТАВЛЕННЯ ДО ВЛАСНОГО ЗДОРОВ'Я В ДІТЕЙ З ПРИТУЛКІВ ДЛЯ НЕПОВНОЛІТНІХ	36
<i>Данілова А. П.</i> КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ТА РІВНІ СФОРМОВАНОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ ІНІЦІАТИВИ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В ПРОЕКТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	43
<i>Гавриленко М. О.</i> СОЦІАЛЬНІ ЦІННОСТІ ТА АКТИВНІСТЬ СТУДЕНТА ЯК ПРОВІДНІ КРИТЕРІЇ ТА ПОКАЗНИКИ СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ	49
<i>Шабасєва Н. С.</i> ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ГЕНДЕРНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ СТУДЕНТІВ КОЛЕДЖУ	57
ПЕНІТЕНЦІАРНІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ	62
<i>Краснова Н. П.</i> СУТНІСТЬ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ В ПЕНІТЕНЦІАРНОМУ ЗАКЛАДІ	62
<i>Караман О. Л.</i> РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ РІВНЯ РЕСОЦІАЛІЗОВАНОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ ЗАСУДЖЕНИХ	71
<i>Третяк О. С.</i> ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ПЕНІТЕНЦІАРНОГО ПЕРСОНАЛУ	79
ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА	85
<i>Сіроштан О. В.</i> ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ	85
<i>Желанова В. В.</i> ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ДО ПЕДАГОГІЧНОГО СПІЛКУВАННЯ В ТЕХНОЛОГІЇ КОНТЕКСТНОГО НАВЧАННЯ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ	91
<i>Тищенко В. М.</i> ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ	99
ІСТОРІЯ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ	104
<i>Харченко С. Я.</i> ОСНОВНІ ІДЕЇ РОДИННОГО ВИХОВАННЯ В ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ КОНФУЦІЯ	104
<i>Цибулько Л. Г.</i> ОРГАНІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ З ВИХОВАНЦЯМИ-СИРОТАМИ В ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ Я. КОРЧАКА.....	108

ПЕНІТЕНЦІАРНІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ

УДК 37.013.42

Краснова Н. П.

СУТНІСТЬ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ В ПЕНІТЕНЦІАРНОМУ ЗАКЛАДІ

Соціальні, економічні, політичні процеси, які відбуваються в Україні за період її незалежності, впливають на становлення та формування одного із соціальних виховних інститутів – пенітенціарної системи.

Злочинність у всі часи розцінювали як соціальне зло й ніколи не ставили під сумнів боротьбу з фактами злочинних виявів. Гуманізація суспільних відношень породила такий тип карного покарання, як позбавлення волі. У нашій країні виконання покарання у вигляді позбавлення волі здійснюється у виправних закладах, до яких належать виправні та виховні колонії, тюрми та лікувальні виправні заклади.

Сама назва цих закладів – «виправлені» – відображає головну мету перебування в них людей, які здійснили злочин, – їх виправлення. Ця мета продиктована насамперед соціальними мотивами, а саме потребами суспільства в безпечних умовах життєдіяльності, реальній можливості реалізації прав та свобод особистості. Однак соціальний аспект злочинності висуває й педагогічну проблему – виховання людини, яка скоїла злочин. А оскільки злочин є найбільшим типом асоціальної поведінки, то сутність такого виховання полягає в зміні соціально-моральних орієнтацій та установ людини, засвоєнні нею схвалених суспільством цінностей, що сприяє більш успішній її соціалізації.

Аналіз наукової літератури з обраної проблеми показав, що дослідженню злочинності як однієї з форм девіантної поведінки присвячені роботи Б. Голубцова, А. Ковальової, В. Панкратова, структуру та діяльність пенітенціарних систем дослідили А. Зубков, Л. Беляєва, В. Філіпов; розкриття особи злочинця відображено в роботах В. Кудрявцева, визначення та обґрунтування методів спілкування із засудженими можна знайти в дослідженні В. Ступакова.

Однак на сьогодні немає спеціальної літератури з теорії та методики пенітенціарної педагогіки, яка б містила ґрунтовний методичний матеріал з роботи в закладах пенітенціарної системи, що й зумовило вибір теми нашої статті, мета якої – розкрити сутність методичної роботи у виховному процесі виправного закладу.

Безпосередньо соціально-виховною роботою у виправному закладі займаються заступник начальника з соціально-виховної та психологічної роботи, начальники відділень соціально-психологічної служби, психологи, учителі загальноосвітньої школи, соціальні педагоги, працівники професійно-технічних навчальних центрів, старші вихователі, вихователі, методисти, інспектори з фізкультурно-спортивної роботи, завідувачі клубами, керівники гуртків, педагогічні ради, піклувальні ради та спостережні комісії, батьківські комітети при виховних колоніях.

Соціально-виховну роботу з ув'язненими здійснюють упродовж кількох етапів.

На першому етапі, коли потрапляє засуджений у колонію, психолог (педагог) вивчає його документи, матеріали суду, його особистість і причини відхилення в поведінці. На підставі цього планується виховна робота із засудженим, визначаються форми й методи цієї роботи. Розробляється Індивідуальна програма соціально-виховної та психологічної роботи із засудженим.

На другому, основному, етапі реалізується розроблена програма. Насамперед підопічному надається допомога в адаптації до групи, передбачається можливість виникнення конфлікту з іншими вихованцями. Поступово він включається до ритму колонії, навчання й роботи [5].

Педагогічний колектив колонії аналізує процес виправлення. Умовно він розподіляє вихованців за групами:

- перша група – усвідомлюють свою провину та необхідність виправлення й перевиховання, навчаються, здобувають професію, виконують усі вимоги;
- друга група – розкаюються у скоєному, усвідомлюють необхідність виправлення, ініціативні у праці та виконанні режиму, впливають на інших, беруть участь у самодіяльності;
- третя група – засуджують свій злочин, доводять своє виправлення, займаються самовихованням і самоосвітою;
- четверта група – «болото», за визначенням А. Макаренка, поведінка не визначена;
- п'ята група – порушники порядку, що не підкоряються вимогам адміністратора;
- шоста група – злісні порушники, лідери злочинних угруповань.

Відповідно до цієї класифікації персонал колонії здійснює індивідуальний та диференційований підхід до вихованців. Групи рухливі й вихователь регулярно фіксує перехід підопічних з групи в групу, тим самим відстежуючи процес перевиховання засуджених.

Ефективність виконання індивідуальної програми залежить від ряду причин:

- особливостей засудженого;
- терміну перебування в колонії;
- колективу, у який він потрапив;
- досвіду вихователів;
- виховних можливостей установ.

На третьому, заключному, етапі, наприкінці відбування строку покарання, оцінюються результати всієї роботи колективу колонії з перевиховання. Ця оцінка залежить від багатьох чинників: дотримання правових норм щодо звільненого, наявності в нього житла, середовища, у якому він має жити, його морального клімату й ставлення до нього оточення. Тут величезну роль може грати піклувальна рада колонії, яка допоможе тому, хто звільнився, у влаштуванні на роботу, у придбанні житла [2].

Вихователь у своїй діяльності в закладах пенітенціарної системи використовує такі методи:

- методи переконання;
- організація діяльності;
- режим;

- метод корекції;
- метод «перспективних ліній» (А. Макаренко);
- гальмування негативної активності;
- метод критики.

Виправлення в колонії – це система соціально-педагогічних впливів. Виправлення залежить від статусу колонії: виховна (для неповнолітніх) або виправна (мінімального, середнього або максимального рівнів безпеки).

Виправні методи використовують з урахуванням особливостей соціально-педагогічного процесу: трудова, навчально-виховна та ін.

У процесі перевиховання переважають усталені методи впливу:

- спільна діяльність;
- співробітництво;
- поради;
- обговорення.

Усі вони пов'язані між собою.

Для процесу перевиховання в колонії характерна низка особливостей. Це ізоляція людини від суспільства, коли тривалий час чоловіки та жінки утримуються окремо, жорсткі режимні рамки – життя проходить в умовах кримінального покарання, що регламентується правами й обов'язками, специфічний статус засудженого.

У процесі перевиховання ув'язнені поступово готуються до життя на волі за допомогою загальноосвітньої підготовки, отримання професії, виявлення можливих варіантів життєустрою [1].

Важливим у процесі перевиховання є залучення засудженого до громадської діяльності колонії, життя колективу. Важливо, щоб це був колектив без «паханів», «ватажків» і «авторитетів». Тут слід спиратися на досвід роботи А. Макаренка про створення колективу, його теорію малого колективу, через який вихователь проводить свої ідеї та успішно впливає на особистість.

Його принцип виховання особистості – «як можна більше вимог до вихованця, якомога більше поваги до нього» – дуже актуальний у виправній установі.

У роботі зі злочинцями вихователю слід взяти на озброєння й теорію А. Макаренка про перспективні лінії. Поставлена перед вихованцем близька, середня й далека перспектива – це своєрідний психологічний вплив на нього для зміни ним свого статусу й підготовки до виходу з колонії [3].

Найважливіший принцип перевиховання – опора на позитивні якості особистості засудженого.

Диференційований підхід здійснюють з урахуванням групової належності тих, хто відбуває термін. Групи розрізняються:

- за характером злочинів;
- за кількістю судимостей;
- за ступенем кримінальної зараженості;
- за ступенем суспільної небезпеки;
- за віком, статтю, освітою.

Зміст роботи в колонії визначають такими напрямками: правове, моральне, трудове, фізичне та санітарно-гігієнічне виховання.

Серед засобів виховного процесу як першорядну виділяють працю. Усі ув'язнені зобов'язані працювати. Причому, щоб праця сприяла їхньому фізичному й моральному вихованню, необхідно забезпечити культуру праці, організувати змагання.

Важливим засобом перевиховання засуджених є режим – рамки поведінки засуджених у колонії. Це заборони, правила, вимоги, які обмежують їх побут, зв'язок із зовнішнім світом, з родичами, свободу пересувань. Виховне значення режиму – зміна інтересів засудженого, руйнування старого стереотипу поведінки, формування моральних звичок і навичок соціально прийнятної поведінки. Слід пам'ятати, що надмірно суворий режим призводить до утриманства, пристосування, безініціативності.

Навчання ув'язнених – теж засіб їх виховання. Воно здійснюється за двома напрямками: загальноосвітня підготовка (відвідування загальноосвітньої школи) і професійне навчання (у процесі професійно-технічного навчання і праці), яке спрямоване на отримання професії, необхідної після звільнення.

Особливого підходу потребує процес перевиховання дівчат, жінок, у яких, через психофізіологічні особливості, швидше відбувається процес деградації особистості. Слід ураховувати, що серед дівчат збільшилася злочинність (від 19 – до 30 років). Деякі були одружені, мали дітей, сім'ї розпалися. Більшість з них не має постійного місця проживання, ніде не працює, бере участь у шахрайстві, здирстві, убивстві.

Слід ураховувати весь комплекс своєрідності жінок: фізіологічних, кримінально-правових, соціально-демографічних, вік, ставлення до покарання, відносини з родичами, процес деградації.

Особливої уваги потребують особи з аномаліями психіки. Це засуджені, які перенесли травми головного мозку, з відхиленнями в психічному розвитку, вони осудні, працездатні, але в умовах ізоляції можуть бути агресивні. Для них обмежується трудова діяльність, деякі з них потребують ізоляції, адже піддаються глузуванню, а часом знущанням з боку інших засуджених.

У роботі із засудженими, які мають психічні відхилення, потрібно знати характер аномалії, рекомендації медиків і захистити їх від негативного впливу сусідів по камері; важливо регулярно проводити медичні огляди.

Деякі виправні колонії враховують, що серед засуджених бувають віруючі й ті, які долучаються до віри, тому підтримуються зв'язки з релігійними конфесіями, організуються відвідування священнослужителів, ведуться бесіди із засудженими, проводяться релігійні служби. Вихователь повинен пам'ятати про свободу віросповідання та надавати засудженим можливість виконувати релігійні обряди.

Бесіди віруючого зі священником тільки допомагають у перевихованні. Часто після звільнення віруючі знаходять допомогу, роботу і притулок у церкві.

Підвищення ефективності виховної роботи із засудженими нерозривно пов'язане з удосконаленням методичної роботи у виправних колоніях [4].

Методична робота покликана сприяти підвищенню професійної майстерності працівників пенітенціарного закладу, розповсюдженню позитивного досвіду виправлення засуджених, упровадженню в практику наукових досягнень.

Мета методичної роботи полягає в освоєнні найбільш раціональних методів, форм і прийомів виправлення засуджених. Методична робота орієнтована на досягнення й підтримку високої якості виховного процесу в колонії. Вона здійснюється повсякденно та органічно пов'язана з практикою діяльності співробітників.

Зазвичай, безпосереднім керівником методичної роботи є заступник начальника колонії з соціально-виховної та психологічної роботи. З досвідчених співробітників колонії формується рада.

Методично-виховна рада виправної колонії є дорадчим органом, що постійно діє. У своїй практичній роботі він керується директивами, наказами й інструкціями Мінюсту України, УВП регіону, у якому функціонує колонія.

Методично-виховна рада створюється наказом начальника установи виконання покарання (УВП). До її складу можуть бути рекомендовані заступники начальника, начальники відділів, частин і служб, найбільш досвідчені співробітники пенітенціарного закладу, представники громадськості, викладачі школи і профтехучилища. Діловодство ради покладене на секретаря ради, вибраного зі складу його членів.

При методично-виховній раді можуть бути створені секції: дисципліни, законності та правопорядку, трудового виховання, режиму відбування покарання, загальноосвітнього і професійно-технічного навчання, з роботи із самодіяльними організаціями засуджених. Залежно від особливостей роботи пенітенціарного закладу утворюють й інші секції, які працюють під керівництвом одного з членів методично-виховної ради. Порядок роботи секцій визначає методично-виховна рада виправної колонії, яка має такі функції:

- заслуховує доповіді членів ради, працівників колонії, персоналу відділень СПС з питань удосконалення діяльності установи;
- узагальнює й поширює передовий досвід роботи з виправлення засуджених, розробляє методичні рекомендації та приймає заходи до підвищення ефективності виховних заходів;
- розглядає плани впровадження в практику процесу виправлення засуджених конкретних наукових і методичних рекомендацій;
- надає практичну допомогу в роботі методичного кабінету виправного закладу, відділенням СПС;
- уносить пропозиції щодо вдосконалення форм і методів педагогічної дії на засуджених.

Робота методично-виховної ради планується щокварталу. План затверджують на засіданні ради. Засідання проводять залежно від необхідності, але не рідше одного разу на квартал.

Методично-виховна рада шляхом вивчення й узагальнення різних напрямів діяльності пенітенціарного закладу, вироблення єдиних режимно-педагогічних вимог, розробки конкретних методичних рекомендацій надає практичну допомогу адміністрації виправної установи в питаннях:

- підвищення професійної майстерності співробітників, організації навчання з основ психології й педагогіки;
- зміцнення дисципліни й законності;
- зміцнення режиму відбування покарання засуджених, здійснення єдиних режимно-педагогічних вимог;
- удосконалення форм і методів, підвищення ефективності виховної роботи;
- трудового виховання засуджених, організації трудового змагання між загонами, бригадами й окремими засудженими;
- формування позитивно спрямованого колективу засуджених і використання його впливу в роботі з важковиховуваними;
- удосконалення форм і методів індивідуально-виховної роботи із засудженими;
- підвищення ефективності методів заохочення й стягнення, виховання в засуджених дисциплінованості;

- удосконалення форм і методів пропаганди правових знань серед засуджених, їх правового виховання;
- підвищення ролі загальноосвітнього та професійно-технічного навчання засуджених;
- застосування технічних засобів і наочної агітації у виховній роботі із засудженими;
- раціонального розподілу й доцільного використання вільного часу засуджених у процесі організації виховної роботи;
- підвищення ролі самодіяльних організацій, поліпшення підбору, виховання й навчання активу засуджених;
- взаємодії частин і служб в роботі з виправлення засуджених;
- залучення організацій шефів з виправлення засуджених;
- підготовки засуджених до звільнення з місць позбавлення волі, їх трудового й побутового улаштування.

Вирішення методично-виховної ради мають рекомендаційний характер. Після їх затвердження начальником колонії вони обов'язкові для виконання співробітниками відповідної виправної установи [6].

Однією з важливих ланок в методичній роботі є діяльність методичних кабінетів. Методичний кабінет узагальнює й поширює передовий досвід кращих вихователів з виправлення засуджених, розробляє тематику доповідей, лекцій, бесід, наочних посібників та інших методичних матеріалів з питань виправлення засуджених, організовує консультації працівникам виправної установи з питань виправлення засуджених, здійснює добір літератури до занять з правового виховання, організовує виставки, стенди про позитивний досвід роботи, організовує серед працівників колонії пропаганду досягнень педагогіки, психології, юриспруденції та інших наук, розробляє рекомендації з упровадження їх у практику роботи, веде бібліографічну роботу з питань виховання й навчання засуджених. Методичний кабінет добирає і створює фонд методичної допомоги, навчальну й методичну документацію: програми, плани, інструкції, методичні вказівки тощо.

Таким чином, методична робота сприяє пропаганді досягнень науки, упровадженню наукових розробок в практику виправлення засуджених, поширенню позитивного досвіду.

Ефективність методичної роботи є обов'язковою умовою, що припускає пошук, узагальнення, відбір, поширення і впровадження в практику позитивного досвіду.

У будь-якій сфері людської діяльності позитивний досвід завжди є необхідною умовою прогресу й подальшого розвитку суспільства. І зараз цьому питанню приділено найбільшу увагу.

Державний стандарт визначає поняття «**позитивний досвід**» як комплекс засобів, прийомів і методів праці, що є найбільш ефективними при високій якості праці і найменших витратах.

Позитивний досвід з виправлення засуджених – це сукупність практичних знань, умінь і навичок, що набувають співробітники колонії в процесі повсякденної виховної роботи; основа професійної майстерності, одне з джерел розвитку юридичної й психолого-педагогічної науки.

Накопичення позитивного досвіду виправлення засуджених може відбуватися двома шляхами:

- 1) емпіричне накопичення знань, умінь, навичок, фактів, аналіз зв'язків між суттю і шляхом дій, що неодноразово повторюються, проб і помилок;

2) активне творче перетворення педагогічної дійсності.

Другий шлях припускає осмислення великої кількості фактів про сучасний стан педагогіки, психології, соціології і права.

Основною ознакою, коли досвід відносять до передового, є його **науковість**. Становлення позитивного досвіду є процесом свідомим, цілеспрямованим, а не стихійним. Тому **свідомість, цілеспрямованість** є ще одними ознаками позитивного досвіду виправлення засуджених. До решти ознак позитивного досвіду виправлення засуджених належать: **актуальність**, тобто співвідношення позитивного досвіду і цього моменту, потреб сьогодення; **перспективність** – спрямованість у майбутнє; **тривалість** можливого застосування; **неможливість негативних наслідків, отримання вищих результатів, ніж масова практика**.

Оцінюючи якийсь досвід, необхідно з'ясувати, як виявляються в ньому вказані ознаки разом.

У позитивному досвіді слід розрізняти репродуктивний і конструктивний досвід. **Репродуктивний досвід** припускає отримання високих результатів у рамках відомих форм і методів роботи. Проте це не означає відсутність у ньому теоретичної обґрунтованості та наукової бази. Навпаки, він є основним шляхом перетворення теорії в практику, упровадження наукових і методичних рекомендацій.

Конструктивний досвід припускає отримання вищих результатів за рахунок відкриття нових фактів, ідей, форм, методів, засобів виховання, їх нової інтерпретації. Він відповідає таким вимогам, як новизна, оригінальність, наявність нової педагогічної ідеї. Цей досвід понад усе наближений до поняття «експеримент». Можна сказати, що конструктивний позитивний досвід – це своєрідний експеримент, у результаті якого отримані стійкі позитивні результати й рекомендації з успіхом використовують у масовій практиці.

Виділяють чотири **умови**, які дозволяють говорити про те, що практика тісно пов'язана з позитивним досвідом:

- 1) відповідність досвіду нормам чинного законодавства;
- 2) практична ефективність;
- 3) наукова обґрунтованість;
- 4) повторюваність (відтворюваність) [4].

Вивчаючи, узагальнюючи й поширюючи досвід, надзвичайно важливо аналізувати його в *розвитку*. Зазвичай кожен досвід ефективної роботи проходить ряд етапів: аналіз практики й визначення найбільш актуальних проблем; постановка завдань; підготовка до роботи, створення необхідних умов і передумов; відпрацювання методик; перетворення практичної діяльності на цілісну систему роботи; аналіз попередніх результатів і коректування досвіду; первинне узагальнення та ін.

Вивчення позитивного досвіду належить до дослідницьких робіт, тому висновки, результати й рекомендації багато в чому визначаються позицією і кваліфікацією дослідника. Звідси й одна з основних вимог – позитивний досвід, необхідно теоретично осмислити. У цьому випадку слід насамперед визначити ідею, раціональне зерно такого досвіду.

Досвід виховної роботи необхідно вивчати з урахуванням властивостей педагогічної системи, щоб удосконалення або зміна одних елементів не призвело до руйнування інших. Описуючи досвід, слід розкривати умови його

виникнення і продовження, труднощі, що з'являються під час його формування.

Узагальнюючи досвід, потрібно визначити: у чому полягає новизна, який час він функціонує, у якій формі й масштабі набув поширення, що нового дало його впровадження в практику, у якому напрямі відбуватиметься вдосконалення й що для цього необхідне.

Результатом узагальнення можуть бути методичні рекомендації, у яких відбивається суть досвіду. У них доцільно пропонувати різні варіанти й форми його застосування.

Поширення досвіду пов'язане з його пропагандою. Найбільш масовою формою пропаганди досвіду є видання брошур, монографій, статей з описом нововведень та їх результатів, проведення науково-практичних конференцій.

До інших форм пропаганди досвіду слід віднести виступи з лекціями, доповідями, що відображають досягнення передової практики, організацію тимчасових і постійних виставок.

Найдієвішою й переконливою формою пропаганди досвіду є вивчення його практичними працівниками безпосередньо в підрозділах.

Упровадження в масову практику передового досвіду, прогресивних форм і методів, наукових і теоретичних досягнень є завершальним етапом у цій діяльності.

Тут слід застосувати такі організаційні заходи, що включають визначення конкретних форм і методів, прийнятних для певної установи, кількості сил і засобів, їх розстановку; необхідно також розробити план заходів щодо впровадження позитивного досвіду, визначити конкретних виконавців і чітко поставити перед ними завдання.

Усе це вимагає навчання колективу працівників формам і методам роботи в нових умовах з урахуванням додаткових обов'язків, контролю за результатами впровадження.

Разом з організаційними заходами цю роботу слід забезпечити правовими й методичними заходами, що включають нормативне закріплення функціональних обов'язків безпосередніх виконавців, розробку наказів, інструкцій, указівок з питань упровадження позитивного досвіду, методичних рекомендацій, повчань, пам'яток з питань тактики й методики виконання конкретних заходів.

Названі заходи потрібно доповнювати роз'яснювальною роботою й психологічною підготовкою особового складу й засуджених. Керівникові установи слід підійти до виконання наказу про впровадження досвіду не формально, а творчо, вимагаючи цього ж і від виконавців.

Досвід можна вважати упровадженим, коли всі його елементи діють, унаслідок чого стабільно підвищується ефективність виховної роботи.

Література

1. **Галакеев Р. Г.** Организация педагогического общения сотрудников с осужденными в процессе перевоспитания в ИТК / Р. Г. Галакеев. – Уфа, 1990. – 219 с.
2. **Завацька Л. М.** Технології професійної діяльності соціального педагога : навч. посіб. для ВНЗ / Л. М. Завацька. – К. : Видав. Дім «Слово», 2008. – 240 с.

3. Исправительная (пенитенциарная) педагогіка. – Рязань : РВШ МВС СССР, 1993. – 127 с.

4. Калашник Н. Пенитенциарна система України шляхом перетворень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <<http://www.n-kalashnik.com.ua>> – Загол. з екрану. – Мова укр.

5. Коваль В. В. Соціалізація неповнолітніх у пенитенциарних установах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.05 «Соціальна педагогіка» / В. В. Коваль. – К., 2010. – 22 с.

6. Литвишков В. М. Пенитенциарная педагогіка : курс лекцій / В. М. Литвишков, А. В. Митькина. – М. : Московск. псих.-соц. ин-т, 2004. – 400 с.

* * *

Краснова Н. П. Сутність методичної роботи в пенитенциарному закладі

У статті розкрито етапи соціально-виховної роботи з ув'язненими, охарактеризовано виправні та формувальні методи діяльності соціального педагога, подано напрями змісту роботи пенитенциарного закладу, проаналізовано роботу методично-виховної ради, показано шляхи накопичення позитивного досвіду виправлення засуджених.

Ключові слова: соціально-виховна робота, виховні методи, методична робота, досвід з виправлення засуджених (репродуктивний, конструктивний, узагальнювальний, поширення, упровадження).

Краснова Н. П. Сущность методической работы в пенитенциарном учреждении

В статье раскрыты этапы социально-воспитательной работы с заключенными, характеризуется исправительные и формирующие методы деятельности социального педагога, даются направления содержания работы пенитенциарного учреждения, анализируется работа методико-воспитательного совета, показаны пути накопления позитивного опыта исправления осужденных.

Ключевые слова: социально-воспитательная работа, воспитательные методы, методическая работа, опыт по исправлению осужденных (репродуктивный, конструктивный, обобщающий, распространения, внедрения).

Krasnova N. P. The essence of the methodological work in a penitentiary institution

The article explores the stages of social and educational work with prisoners; characterized by correctional and forming methods of activity of a social pedagogue; given direction of work of the penitentiary institution; analyses the work of the methodical and educational council; the ways of accumulation of positive experience of reformation of the convicted.

Key words: social and educational work, educational methods, methodical work, the experience on the correction of convicts (reproductive, constructive, synthesis, dissemination, implementation).

Стаття надійшла до редакції 17.01.2012 р.

Прийнято до друку 24.02.2012 р.